Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2000–2001

27 468 Wijziging van de Algemene Ouderdomswet en de Algemene nabestaandenwet inzake de vrijwillige verzekering en wijziging van artikel X van de Invoeringswet nieuwe en gewijzigde arbeidsongeschiktheidsregelingen (Wet herziening vrijwillige verzekering AOW en Anw)

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 9 november 2000

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid[1], belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen. Onder het voorbehoud dat de hierin gestelde vragen en gemaakte opmerkingen voldoende zullen zijn beantwoord, acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

Inhoudsopgave

Algemeen
1. Inleiding
2. Knelpunten in het Besluit vrijwillige verzekering AOW en Anw
3. Advies van de Svr
4. Wetsvoorstel inzake hetziening vrijwillige verzekering AOW en Anw
5. Overgangsrecht
6. Financiële consequenties

Artikelen

ALGEMEEN

1. Inleiding

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel. Gezien het feit dat het overleg ter zake in 1997 heeft plaatsgevonden en het toen al duidelijk was dat voor de Algemene nabestaandenwet (Anw) per 1 januari 2001 een aanvullende voorziening nodig zou zijn, had een veel eerdere indiening in de rede gelegen. Het tijdstip van indiening van zulk een lastig wetsvoorstel treft deze leden onaangenaam. Deze leden vragen de regering wat de reden is van deze onzorgvuldige voorbereiding van de kant van de regering. Waarom hebben de werkzaamheden voor wetgeving van vrijwillige verzekering tot 1999 stilgelegen.
De leden van de PvdA-fractie constateren dat de verandering van de vrijwillige verzekering een reactie is op de inwerkingtreding van Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (KB 746).

[1] Samenstelling:
Leden: Terpstra (VVD), voorzitter, Biesheuvel (CDA), Schimmel (D66), Van Zijl (PvdA), Bijleveld-Schouten (CDA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), ondervoorzitter, Kamp (VVD), Essers (VVD), Van Dijke (RPF), Bakker (D66), Visser-van Doorn (CDA), De Wit (SP), Verburg (CDA), Smits (PvdA), Spoelman (PvdA), Van der Staaij (SGP), Orgü (VVD), Harrewijn (GroenLinks), Van Gent (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), Balkenende (CDA), Wilders (VVD), Santi (PvdA) en Snijder-Hazelhoff (VVD).
Plv. leden: E. Meijer (VVD), Van Ardenne-van der, Hoeven (CDA), Giskes (D66), Van der Hoek (PvdA), Dankers (CDA), Hamer (PvdA), Kortram (PvdA), Blok (VVD), Van Blerck-Woerdman (VVD), Van Middelkoop (GPV), Van Vliet (D66), Stroeken (CDA), Marijnissen (SP), Eisses-Timmerman (CDA), Schoenmakers (PvdA), Middel (PvdA), Van Walsem (D66), Weekers (VVD), Vendrik (GroenLinks), Rosenmöller (GroenLinks), Wagenaar (PvdA), Mosterd (CDA), De Vries (VVD), Oudkerk (PvdA) en Klein Molekamp (VVD).

KST49116
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2000

Deze verandering komt voort uit het toen ingevoerde territorialiteitsprincipe. Dit principe wordt ook door deze leden onderschreven. Echter, randvoorwaarden dienen bescherming te geven aan mensen die geen mogelijkheden hebben het verlies van Nederlandse rechten te compenseren. Hoewel in het onderhavige voorstel de regering daaraan deels tegemoet komt, hebben de leden van de PvdA-fractie op onderdelen bezwaren.

De leden van de PvdA-fractie geven de regering in overweging om alleen de spoedeisende zaken te regelen, te weten de verlenging van de huidige vrijwillige verzekeringsmogelijkheden met 1 jaar voor de Anw en een vrijwillige Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) verzekering. Dan zou er vervolgens meer tijd zijn om de onderhavige voorstellen te behandelen.
Deze leden van de PvdA-fractie zeggen verbaasd te zijn dat de voorstellen voor een vrijwillige AWBZ verzekering, die van de kant van de regering zijn toegezegd, geen onderdeel vormen van dit wetsvoorstel. Dit mede gezien de standpunten en signalering van de Kamer ter zake. Zij vragen de regering met spoed om een wetsvoorstel inzake vrijwillige AWBZ-verzekering in te dienen, welk wetsvoorstel vóór 23 november 2000 in de Tweede Kamer kan worden afgehandeld en dat met terugwerkende kracht tot 1 januari 2000 in werking kan treden.
Overigens naar het zich laat aanzien, zal de voorgenomen vrijwillige AWBZ-verzekering echter géén oplossing bieden voor de problemen van de partners van in het buitenland wonende particulier verzekerden, zo stellen de leden van de PvdA-fractie. Deze groep is nog steeds niet verzekerd voor AWBZ. Het betreft hier met name de vrouwen van in het buitenland wonende actieve grensarbeiders en post-actieven. Het is wenselijk dat beiden de mogelijkheid krijgen om zich vrijwillig voor de AWBZ te verzekeren. Op grond daarvan merken deze leden op dat vooral vrouwen die geen zelfstandig inkomen hebben kwetsbaar zijn. Dit betreft vooral de vrouwen van post-actieve partners, die met een Nederlandse WAO-, VUT- of AOW-uitkering (inclusief bedrijfspensioen) in het buitenland wonen. Deze vrouwen kunnen zich – omdat zij géén eigen uitkering of pensioen of inkomen hebben – niet vrijwillig verzekeren voor de AWBZ. Dit in tegenstelling tot hun partners die zich wel vrijwillig kunnen verzekeren omdat deze een Nederlandse uitkering of pensioen ontvangen.
De positie van vrouwen zonder eigen inkomen wordt niet alleen bedreigd door de voorstellen voor een vrijwillige AOW/Anw-verzekering respectievelijk vrijwillige AWBZ-verzekering, doch ook door de invoering van het nieuwe belastingstelsel. Voor de in het buitenland wonende groep alleenverdieners (gezinnen van grensarbeiders) dreigt een inkomensachteruitgang (f 3000 netto per jaar), omdat de vrouwen vooralsnog geen heffingskorting krijgen. De verhoging van de premie voor de vrijwillige AOW/Anw-verzekering met een factor 5 in combinatie met het vooralsnog niet uitbetalen van de fiscale heffingskorting leidt tot zeer ongewenste inkomenseffecten. De afschaffing van de tariefgroepen leidt ertoe dat onduidelijk is wat de premiegrondslag wordt voor de premieheffing voor de vrijwillige AOW/Anw-verzekering.

Zoals reeds door de leden van de PvdA-fractie is geconstateerd, wordt in de wet voorbijgegaan aan de vrijwillige AWBZ-verzekering. Daarmee wordt ook voorbijgegaan aan de samenhang zoals die eerder door de regering werd voorgestaan tussen de sociale verzekeringen. Ook binnen de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering ontbreekt de samenhang. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat er twee verschillende vrijwillige AOW- en Anw-verzekeringen bestaan, te weten de nationaalrechtelijk vrijwillige AOW- en Anw-verzekering en de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering op grond van bijlage VI van Verordening (EEG) nr. 1408/71. Dit laat zich illus-

treren aan de hand van twee door de FNV aangereikte voorbeelden, die betrekking hebben op grensarbeid.

1. Een gezin woont in Nederland en verhuist naar bijvoorbeeld Duitsland of België. De man blijft als grensarbeider werken in Nederland en blijft derhalve verplicht verzekerd voor alle volksverzekeringen. Als de partner géén eigen inkomen heeft, kan zij zich op grond van wonen in Nederland – alwaar zij voorheen verplicht verzekerd was – volgens het voorstel 5 jaar vrijwillig AOW/Anw verzekeren. Deze regeling geldt ook voor ongehuwd samenwonenden.
2. Een Belg of Duitser die in Nederland komt werken als grensarbeider wordt verplicht verzekerd voor alle volksverzekeringen. Zijn huwelijkspartner kan zich op grond van bijlage VI van genoemde verordening meeverzekeren. Dit geldt niet voor ongehuwd samenwonenden. Deze huwelijkspartner blijft onbeperkt vrijwillig verzekerd. Echter, op het moment dat de grensarbeider niet meer in Nederland verzekerd is, wordt de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering van zijn huwelijkspartner ook beëindigd.

In beide gevallen is er sprake van vergelijkbare situaties waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de duur van de verzekering en de wijze van samenwonen. De leden van de PvdA-frectie zijn van mening dat er geen objectieve rechtvaardiging voor dit onderscheid bestaat. Wat is het standpunt van de regering in deze?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de meeste buitenlandse sociale zekerheidssystemen alleen diegene verzekeren die als zelfstandige of als werknemer actief deelneemt aan het arbeidsproces. Dat leidt tot de redenering dat Nederlandse arbeidsongeschikten die zich in het buitenland vestigen niet verzekerd zijn volgens het daar geldende sociale zekerheidsysteem. Bovendien kunnen zij niet via betaald werk zelf pensioen opbouwen. Die constatering leidt ertoe de groep oudere arbeidsongeschikten de mogelijkheid te geven zich vrijwillig te verzekeren, zolang ze dat zelf willen en premie betalen. Ook diegene die jonger is dan 50 jaar en medisch gezien volledig arbeidsongeschikt, ontbeert de mogelijkheid via deelname aan betaalde arbeid zich te verzekeren volgens het sociale systeem van het vestigingsland. Is het dan niet logisch de mogelijkheid voor vrijwillige verzekering evenzeer onbeperkt (dus niet gemaximeerd tot vijf jaar) open te stellen voor jongere arbeidsongeschikten, zo vragen deze leden.
Is het mogelijk de leeftijdsgrens van 50 jaar te vervangen door een ander criterium, bijvoorbeeld het al dan niet aanwezig zijn van mogelijkheden om te kunnen werken. Is het ook mogelijk in dit verband onderscheid te maken tussen grenslanden en overige landen, of tussen EU-landen en overige landen? Indien dit onderscheid tussen landen of het laten vervallen van de leeftijdsgrens van 50 jaar niet mogelijk blijkt, is dan de conclusie gerechtvaardigd dat het werknemers die volledig medisch zijn afgekeurd, bijzonder lastig wordt gemaakt zich in een nabuurland te vestigen?
Niet-werkende partners van werknemers die zich in het buitenland vestigen hebben niet altijd de mogelijkheid door eigen arbeid zich te verzekeren van voldoende pensioen. Kan voor deze categorie niet evenzeer de vrijwillige verzekering voor AOW en ANW langer als 5 jaar mogelijk blijven?

Tevens vragen de leden van de PvdA-fractie de regering uiteen te zetten hoe de huidige verdeling is tussen vrijwillig verzekerde mannen en vrouwen tot 50 jaar, zowel alleenstaand als gehuwd/samenlevend/geregistreerd, en wat de verwachting is voor de ontwikkeling van deze groep.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van voorliggend wetsvoorstel. Naar aanleiding van het wetsvoorstel hebben de leden van de VVD-fractie een aantal vragen en opmerkingen.
Belangrijkste uitgangspunt van vrijwillige verzekering op grond van de AOW is, dat deze gaten in de verzekeringsopbouw voorkomt van degenen die slechts korte tijd in het buitenland wonen. Welke gevolgen kan herziening van de vrijwillige verzekering hebben voor de verzekeringsopbouw?
De leden van de VVD-fractie constateren dat de voorlichting over het nieuwe KB 746 volstrekt onvoldoende is geweest. Op welke wijze gaat de regering voorlichting verschaffen omtrent de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering en wordt daarbij de vrijwillige AWBZ betrokken? Hoe worden mensen gewezen op mogelijke AOW-en Anw-gaten, opdat ze hun eigen verantwoordelijkheid ook kunnen nemen?
Kan de regering een overzicht geven van de financiële gevolgen die dit wetsvoorstel kan hebben voor grensarbeiders, hun partners en post-actieven?
In hoeverre worden met name vrouwen geconfronteerd met een AOW-gat en hoe verhoudt zich dit tot het emancipatoir uitgangspunt van economische zelfstandigheid?
Kan de regering aangeven welke effecten dit wetsvoorstel heeft op het «vrij verkeer van personen» in de EU?
Kan de regering aangeven in hoeverre samenhang is betracht tussen de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering en de vrijwillige AWBZ-verzekering en waarom die samenhang op de te onderscheiden onderdelen ontbreekt? Welke mogelijkheden ziet de regering om meer onderlinge en innerlijke consistentie en samenhang tussen en in beide wetsvoorstellen aan te brengen, zo vragen de leden van de VVD-fractie?

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling van het wetsvoorstel kennisgenomen. Zij menen dat met dit wetsvoorstel het territorialiteitsbeginsel in de volksverzekeringen consequent doorgevoerd wordt. Zij stemmen dan ook in met het uitgangspunt dat voor mensen die zich duurzaam in het buitenland vestigen de vrijwillige verzekering voor de volksverzekeringen beperkt wordt. Ook in eerder debatten over de herziening van het Besluit uitbreiding en beperking kring van verzekerden volksverzekeringen hebben deze leden ingestemd met het uitgangspunt. Zij hebben toen ten aanzien van o.a. de groep post-actieven en de hoogte van de premie verschillende wijzigingsvoorstellen gedaan.
De leden van de CDA-fractie constateren dat in dit wetsvoorstel tevens een reparatie van de Wet Beperking export uitkeringen wordt voorgesteld. Zij maken bezwaar – opnieuw – tegen de gekozen procedure. Waarom wordt dit voorstel «weggestopt» in een wetsvoorstel dat over een geheel ander onderwerp handelt, zo vragen zij. Niettemin zijn zij verheugd dat de regering bereid is voor een deel van de groep mensen met een Wajong-uitkering export van de uitkering mogelijk te laten blijven.
Zij maken tevens bezwaar tegen het moment van indiening van het wetsvoorstel. De regering acht het wenselijk dat het wetsvoorstel op 1 januari 2001 in werking treedt, mede in het licht van het feit dat het huidige artikel 63a van de Anw op die datum komt te vervallen. De voornemens tot deze wijziging waren reeds lang aanwezig, evenals het vervallen van het betreffende artikel. Ook in de Kamer is over deze materie reeds jaren geleden gesproken. Waarom deze late indiening en de daardoor noodzakelijke haastige behandeling in de Kamer, zo vragen deze leden.
Tevens vragen de leden van de CDA-fractie naar de relatie met het wetsvoorstel vrijwillige verzekering AWBZ. Zij vragen met name naar de motivering van de verschillen tussen beide wetsvoorstellen.

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel, maar zijn niet direct overtuigd van de wenselijkheid van deze wet. Zij vinden de vrijwillige verzekering

een mooi instrument waarmee onvolledige AOW-opbouw voorkomen kan worden, zonder dat mensen die niet van plan zijn terug te keren naar Nederland en in het buitenland verplicht verzekerd zijn een dubbele premie moeten betalen. Om te rechtvaardigen dat dit alleen nog maar voor de duur van 5 jaar mogelijk zal zijn, vinden de leden van de D66-fractie dat de regering over zware argumenten moet beschikken. Op het eerste gezicht zijn de argumenten die de regering noemt, wat deze leden betreft, niet zwaar genoeg. Maar alvorens tot een definitief oordeel te komen hebben de leden van deze fractie nog een aantal vragen.
Als reden voor de voorgestelde verandering noemt de regering een terugkeer tot de oorspronkelijke doelstelling, namelijk een regeling bedoeld voor personen die slechts gedurende korte tijd in het buitenland wonen, zonder daarbij de intentie te hebben zich duurzaam in het buitenland te vestigen. De leden van de D66-fractie vinden deze reden niet overtuigend genoeg en vragen de regering met een nadere motivering te komen.
Zeker gezien het feit dat het slecht om een beperkte groep gaat (13 000 klanten waarvan maar 25% procent langer dan 5 jaar verzekerd is) zien de leden van de D66-fractie de noodzaak van de voorgestelde verandering niet in. Sterker nog, de regering geeft zelf aan dat de groep die het meest gebruik maakt van de mogelijkheid om vrijwillig bij te verzekeren de groep met geen of een laag eigen inkomen is. Juist bij de groep met een laag inkomen is de problematiek van een onvolledige AOW-opbouw des te schrijnender. Mede gelet op de SER-adviesaanvraag, vinden de leden van de D66-fractie het voorliggende voorstel niet logisch. Op deze wijze creëert de regering de probleemgevallen van de toekomst. Ook zorgelijk vinden zij dat van het aantal personen dat langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd is, 80% vrouw is. Is de regering niet bang dat dit zal betekenen dat vrouwen daardoor in de knel gaan komen?

De leden van de fractie van GroenLinks kunnen de onderliggende redenering bij het wetsvoorstel volgen. maar willen graag van de gelegenheid gebruik maken om een aantal vragen te stellen en kantekeningen te plaatsen.
In de toelichting zijn weinig tot geen cijfers te vinden van het aantal gerechtigden dat op dit moment gebruik maakt van de huidige regeling en welke gevolgen onderhavige wetsvoorstel zal hebben voor deze groepen. Gezien de ervaringen na de invoering van het KB 746 lijkt het deze leden van belang dat meer inzicht wordt gegeven in de gevolgen die het wetsvoorstel zal hebben voor de verschillende groepen gerechtigden en potentiële gerechtigden.

De leden van de fracties van RPF en GPV hebben kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel, dat tot doel heeft de regelgeving betreffende de vrijwillige verzekering ingevolge de AOW en de Anw aan te passen. Zij constateren dat het voorstel een betrekkelijk lange voorgeschiedenis heeft. In de memorie van toelichting wordt slechts summier aangegeven dat de werkzaamheden om te komen tot nieuwe wet- en regelgeving voor de vrijwillige verzekering AOW en Anw in de jaren '90 lang hebben stilgelegen. De leden van de fracties van RPF en GPV verzoeken de regering nader in te gaan op de factoren die hebben bijgedragen aan de trage gang van zaken.
Vorig jaar is reeds besloten tot afschaffing van de verplichte verzekering voor de volksverzekeringen van post-actieven die ons land hebben verlaten. Dit besluit heeft betrekkelijk veel commotie onder de betrokkenen teweeggebracht. Heeft de regering de indruk dat de onrust momenteel geheel is verdwenen of is het tegendeel het geval? De leden van de fracties van RPF en GPV zijn zich ervan bewust dat het onderhavige wetsvoorstel betrekking heeft op een grotendeels andere doelgroep. Niettemin vragen zij in dit kader in hoeverre bovengenoemde commotie van invloed

is geweest op de uiteindelijke vormgeving van het voorliggende wetsvoorstel.
De Sociale Verzekeringsbank (SVB) heeft te kennen gegeven minimaal drie maanden nodig te zullen hebben voor een adequate implementatie van de wijzigingen die op grond van de wet en de daaraan gerelateerde algemene maatregel van bestuur tot stand worden gebracht. Het is met het oog daarop de vraag of het denkbaar is dat de nieuwe regelgeving reeds per 1 januari 2001 van kracht wordt. De leden van de fracties van RPF en GPV informeren in dit kader wanneer de algemene maatregel van bestuur gereed zal zijn en of de SVB nog op enigerlei wijze wordt betrokken bij de totstandkoming van het daarin neergelegde uitvoeringsregime.
Genoemde leden hebben uit het uitvoerbaarheidsadvies van de SVB d.d. 21 september 2000 begrepen dat het voorliggende wetsvoorstel niet synchroon loopt met de voorgenomen vrijwillige verzekering AWBZ. Met name ten aanzien van de maximumtermijn en de minimumpremie zou sprake zijn van belangrijke verschillen. Kan de regering dit punt nader belichten?
De leden van de fracties van RPF en GPV constateren dat het voorliggende wetsvoorstel ook raakvlakken heeft met het SER-advies over de financiële positie van ouderen met een onvolledig opgebouwde uitkering op grond van de AOW. Zij informeren wanneer de regering naar verwachting haar standpunt hierover zal presenteren.

2. Knelpunten in het Besluit vrijwillige verzekering AOW en Anw

De leden van de PvdA-fractie constateren dat het huidige onderscheid in premiehoogte op grond van het Nederlanderschap in Europees verband niet is toegestaan. Naar hun oordeel dient dit ook terstond te worden geschrapt. Voorts constateren zij met de regering dat het schrappen van deze bepaling in het kader van Europese regelgeving niet tot de verwachte instroom heeft geleid. Dat onderstreept naar het oordeel van deze leden dat elementen die terug te leiden zijn op het thuislandbeginsel verwerpelijk zijn in ons sociaal zekerheidsstelsel.
De leden van de PvdA-fractie vinden het opvallend dat de regering thans een voorstel presenteert dat gebaseerd is op een advies van de Sociale Verzekeringsraad uit 1993. Het overleg daarover in de Kamer in latere jaren wordt echter in de argumentatie voor dit voorstel niet genoemd.
In paragraaf 2.1 maakt de regering duidelijk dat een verschil van premieheffing op grond van nationaliteit niet nodig is. Toch wordt in paragraaf 2.2 gesuggereerd dat een stel met twee verschillende nationaliteiten voordelige arrangementen zouden kunnen ontwikkelen. Daar zeggen de leden van de PvdA-fractie niets van te begrijpen. Is het de bedoeling van de regering om toch premietarieven op grond van nationaliteit te gaan vaststellen? In dat geval zullen de leden van de PvdA-fractie zich daar scherp tegen uitspreken. En als de regering dat oogmerk niet heeft, dan begrijpen zij de bedoelde tekst niet. Hoe vaak en waar heeft zich een situatie voorgedaan zoals onder premieberekening is beschreven?

De leden van de VVD-fractie merken op dat de praktijk uitwijst uit dat in de loop der jaren nogal wat personen van de regeling van vrijwillige verzekering gebruik zijn gaan maken van wie bij voorbaat vaststond dat zij niet meer naar Nederland (zouden) terugkeren. Om hoeveel emigranten en remigranten gaat het hier?
Hoe verhoudt zich dit wetsvoorstel tot bestaande remigratieregelingen op grond waarvan personen die tot de minderheidsgroepen behoren aanspraak maken op een aanvulling op de AOW-uitkering?
Welke gevolgen heeft dit wetsvoorstel voor migratiestromen vanuit en naar Nederland?

Onderscheid naar nationaliteit komt met dit wetsvoorstel te vervallen. Betekent dit dat niet-Nederlanders van buiten de EER nu een vrijwillige verzekering kunnen afsluiten op basis van een berekende premie, zo vragen de leden van de VVD-fractie. Welke gevolgen heeft dit voor het gebruik van de vrijwillige verzekering c.q. de premieopbrengsten?

De leden van de GroenLinks-fractie merken op dat in de memorie van toelichting wordt geconcludeerd dat de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering voor degenen met hogere inkomens, in vergelijking met particuliere verzekeringsvormen te duur is. Hoezo? Om welke inkomens gaat het hier en zijn hier cijfers van te geven? Hoeveel potentiële verzekerden met hoge inkomens kiezen ervoor om zich op de particuliere markt te verzekeren? Welke gevolgen heeft de onderstaande wetswijziging op deze aantallen?
Voornamelijk degenen die geen of een laag inkomen hebben maken gebruik van de huidige mogelijkheid van vrijwillige AOW- en Anw-verzekering. Om welke inkomensgroepen gaat het hier dan en wat zijn de bijbehorende aantallen? Welke gevolgen heeft onderhavige wetswijziging op deze aantallen? Hoe beoordeelt de regering het gevaar dat door de premieverhoging van 5% naar 25% deze inkomensgroepen noodgedwongen geen gebruik kunnen maken van de nieuwe regeling? En welke gevolgen heeft dat voor de solidariteitsgedachte die ten grondslag ligt aan de AOW en de Anw, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie.
De praktijk wijst uit dat in de loop der jaren nogal wat personen van de regeling gebruik zijn gaan maken van wie bij voorbaat vast stond dat zij niet meer naar Nederland zouden terugkeren. Om hoeveel emigranten en remigranten gaat het hier dan? Voor wie was de oorspronkelijke regeling bedoeld (naast de groepen transportarbeiders, zeevarenden en binnenschippers) en in welke mate werd door deze groepen ook gebruik gemaakt van de regeling? Welke overwegingen lagen ten grondslag aan het feit dat transportarbeiders, zeevarenden en binnenschippers onder de verplichte verzekering zijn komen te vallen veranderen, zo vragen deze leden.

De leden van de fracties van RPF en GPV begrijpen dat van de vrijwillige verzekering ingevolge de AOW momenteel slechts in beperkte mate gebruik wordt gemaakt door personen voor wie de regeling oorspronkelijk was bedoeld, te weten personen die slechts gedurende korte tijd in het buitenland wonen, zonder daarbij de intentie te hebben zich duurzaam in het buitenland te vestigen. Nu de regering mede op grond hiervan heeft besloten de regels voor het in aanmerking komen voor de vrijwillige verzekering aan te scherpen, dringt zich de vraag op of daarmee voldoende recht wordt gedaan aan de personen die nog wel beantwoorden aan de oorspronkelijke doelstelling. Concreet zou kunnen worden gedacht aan personen die na inwerkingtreding van deze wet voor een periode van bijvoorbeeld acht jaar buitenslands gaan wonen, maar daarna wel weer terugkeren naar Nederland. Is het in alle gevallen terecht ervan uit te gaan dat dan sprake zal zijn van aansluiting bij het sociale zekerheidsstelsel van de staat waar men werkzaam is, zoals in de memorie van toelichting op blz. 9 kennelijk wordt verondersteld?

3. Advies van de SVr

De leden van de GroenLinks-fractie stellen dat uit de memorie van toelichting is op te maken dat de SVr in 1993 verdeeld was over de verhoging van de minimumpremie van 5% naar 25%. Welk deel ging akkoord met dit voorstel en hoe groot is het deel dat de bestaande minimumpremie van 5% wenste te handhaven? Welke overwegingen, naast de overweging dat de minst draagkrachtigden ook gebruik moeten kunnen maken van de vrijwillige verzekering, lagen ten grondslag aan de mening van het deel

van de SVr dat de bestaande minimumpremie wenste te handhaven? Hoe beoordeelt de regering deze overwegingen?

4. Wetsvoorstel inzake herziening vrijwillige verzekering AOW en Anw

Nu per 1 januari 2000 KB 746 is ingevoerd, vragen de leden van de PvdA-fractie de regering waarom de beperking van een vrijwillige verzekering tot 5 jaar zo gewenst en noodzakelijk is in haar ogen. Immers, er is maar een zeer bescheiden groep mensen die een beroep doen op de huidige regeling vrijwillige verzekering die voor onbepaalde tijd tot 65 jaar geldig is. De noodzaak om de periode te beperken lijkt naar het oordeel van de leden van de PvdA-fractie niet zo groot. De urgentie gezien het handelen van de regering (zij heeft dit onderwerp een paar jaar laten liggen) evenmin. Daarenboven ligt aan dit voorstel zoals de regering eerder aan gaf geen bezuinigtaak ten grondslag. Vervolgens laat de regering ook nog zien dat er sprake is van een dalende belangstelling op grond van de huidige regeling.
Inmiddels is in de voorstellen van de regering een aantal groepen uitgezonderd van het voornemen de duur van de vrijwillige verzekering tot 5 jaar te beperken. De leden van de PvdA-fractie stemmen daarmee in. De vraag is wel hoeveel van de huidige gebruikers van de vrijwillige verzekering vallen in de 5-jaren termijn en hoeveel vallen onder de uitzondering, zoals post-actieven en bijzondere groepen.

Van het huidige totale aantal vrijwillig verzekerden (ca 13 800 personen) is ca 65% vrouw. Van het aantal verzekerden, dat langer dan 5 jaar verzekerd is, is zelfs 75% vrouw. De voorgestelde beperking in de duur tot 5 jaar in de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering zal dus zeer nadelig zijn voor vrouwen, zo menen de leden van de PvdA-fractie.
Evenzo ernstig zijn de inkomenspolitieke gevolgen. Van het totaal aantal vrijwillig verzekerde mannen betaalt circa 25% de minimumpremie. Voor vrouwen bedraagt dit percentage 80%. In de groep van vrijwillig verzekerden – langer dan 5 jaar verzekerd – bedraagt het aantal vrouwen dat de minimumpremie betaalt zelfs ca 93%. Meent de regering dat zij met deze voorstellen in voldoende mate oog heeft voor de gelijke behandeling van mannen en vrouwen zoals de regering geacht wordt dat te doen?

Welke financiële argumenten pleiten voor het koppelen van de beide verzekeringen en welke daartegen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Is door de regering of een van de adviesorganen (SVr bijvoorbeeld) geschat hoeveel minder personen gebruik kunnen of willen maken van de vrijwillige verzekering AOW en ANW in de voorgestelde regeling, zo vragen de leden van de PvdA-fractie? Kan worden geconcludeerd dat het wetsvoorstel nadelig is voor niet-werkende gehuwde vrouwen, omdat ze eerder getroffen zullen worden door een onderbreking in AOW-opbouw en derhalve na terugkeer in Nederland en na pensionering met een AOW-gat worden geconfronteerd?

Waarom wordt de mogelijkheid van vrijwillige verzekering voor AOW en ANW beperkt tot vijf jaar in zijn algemeenheid, terwijl wordt verondersteld dat voor veel groepen een uitzondering moet worden gemaakt indien ze in het buitenland werk verrichten in opdracht van een overheidsinstelling, of voor een bedrijf dat grotendeels door het rijk wordt betaald? Duidt de wenselijkheid van zo'n uitzondering op de maximale verzekeringstermijn er niet op dat de beperking in duur van vrijwillige verzekering in veel gevallen ongewenste gevolgen heeft? Als voor deze groepen werknemers de gevolgen zo ernstig zijn dat een voortgezette vrijwillige verzekering

mogelijk moet zijn, kan dat dan niet evengoed gelden voor iedereen die gebruik wenst te maken van de mogelijkheid tot vrijwillige verzekering en bereid is daarvoor premie te betalen?
Indien het argument geldt dat vrijwillige verzekering langer dan 5 jaar alleen mogelijk moet zijn voor diegenen die voor publiekrechtelijke organisaties werken of voor bedrijven die grotendeels door het rijk worden betaald, omdat het algemeen belang het noodzakelijk maakt dat uitzending van werknemers voor langere perioden mogelijk moet zijn zonder nadelige gevolgen voor de betreffende werknemers en hun gezinsleden, is dan de conclusie mogelijk dat het hier gaat om een voorziening die eigenlijk moet worden gezien als het voorzien in een redelijke arbeidsvoorwaarde die door de publiekrechtelijke organisatie of het bedrijf zelf kan worden gerealiseerd door een private verzekering te sluiten voor de uit te zenden werknemer en dat die kosten gezien kunnen worden als loonkosten? En zo ja, kan dan worden geconcludeerd dat loonkosten van publiekrechtelijke organisaties of door de overheid betaalde bedrijven worden afgewenteld op de kas van de volksverzekering AOW en Anw?

De leden van de PvdA verbazen zich erover dat het advies van de SER niet in dit wetsvoorstel betrokken is. Immers, als het gaat om de mogelijkheid om AOW-pensioenjaren in te kopen bij onvolledige AOW-rechten zijn er maatschappelijke problemen aan de orde. Wat weerhoudt de regering om het SER-advies in deze over te nemen, zo vragen deze leden?

De mogelijkheid van vrijwillige verzekering blijkt in een aantal gevallen financieel niet gunstig te zijn voor tweeverdieners met hoge inkomens. Voor lage inkomens is de vrijwillige verzekering gunstiger dan een private verzekering. Bij het beperken van de vrijwillige verzekering worden derhalve diegenen getroffen die geen of een laag inkomen hebben. Kan voor deze kwetsbare groep de mogelijkheid openblijven voor vrijwillige verzekering indien zij geen feitelijke mogelijkheid hebben zich in hun vestigingsland te verzekeren?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat in het wetsvoorstel de duur voor nieuwe verzekerden wordt beperkt tot 5 jaar voor personen jonger dan 50 jaar en dat de minimumpremie voor nieuwe verzekerden wordt verhoogd met een factor 5. Voor personen die reeds nu verzekerd zijn geldt dat, indien zij de minimumpremie betalen, deze fasegewijs verhoogd wordt.
Bij de invoering van het nieuwe KB 746 is aan de in het buitenland wonende uitkeringsgerechtigden de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering aangeboden als alternatief voor de opheffing van de verplichte AOW- en Anw-verzekering. De in het buitenland wonende uitkeringsgerechtigden die zich na 1 januari 2000 vrijwillig verzekerd hebben voor de AOW en de Anw, worden vervolgens binnen 1 jaar (!) geconfronteerd met een wijziging in de «polisvoorwaarden» voor deze vrijwillige AOW- en Anw-verzekering. Dit geldt met name voor de premieverhoging. Acht de regering deze gang van zaken redelijk ten opzichte van deze personen?

De leden van de PvdA-fractie menen dat met betrekking tot de aanmeldtermijn gezien de nu al complexe regelgeving wel degelijk sprake moet zijn van een hardheid clausule. Zij vertrouwen erop dat de regering haar standpunt ter zake zal herzien.

De regering maakt duidelijk dat een inkoopregeling administratieve voordelen heeft boven een regeling op grond van premieplicht. Indien een inkoopregeling voor onbepaalde tijd tot 65 jaar, zoals die voor bijzondere groepen van toepassing is, voor iedereen van de doelgroep zou gelden dat blijven deze administratieve voordelen toch overeind, zo vragen de leden van de PvdA-fractie?

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering een reactie te geven op de door de SVB verrichte uitvoerbaarheidstoets.

Tot slot vragen de leden van de PvdA-fractie op welke wijze de regering kan garanderen dat de betrokkenen voor ingang van de wet adequaat geïnformeerd worden. Kan de regering in haar antwoord betrekken dat betrokkenen wellicht nog niet bij de SVB bekend zijn omdat zij nog niet daadwerkelijk naar het buitenland zijn vertrokken of recent zijn vertrokken en nog geen vrijwillige verzekering hebben afgesloten?

De leden van de VVD-fractie vragen welke raakvlakken dit wetsvoorstel heeft met het advies van de SER over onvolledige AOW-opbouw dat op 16 mei 2000 is vastgesteld. Welke gevolgen heeft het wetsvoorstel voor de 137 000 AOW-gerechtigden (SER-advies onvolledige AOW-opbouw) met een onvolledige AOW-uitkering die thans in het buitenland verblijven? Hoe komt het dat van deze 137 000 AOW-gerechtigden slechts 13 000 personen een «lopende» vrijwillige verzekering hebben bij de SVB? Bestaat, los van de regeling van vrijwillige verzekering voor de diverse groepen, de mogelijkheid van particuliere verzekering teneinde onvolledige AOW-opbouw tegen te gaan? Tegen welke voorwaarden kan dit? Hoe wordt dit gecommuniceerd? Hoe worden mensen gewezen op mogelijke AOW en Anw-gaten opdat ze hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen?
Vrijwillig verzekerden, uitzonderingen daargelaten, betalen in principe de maximale premie, zo stellen de leden van de VVD-fractie. Is deze maximale premie toereikend voor een maximale AOW-uitkering op het moment dat iemand de leeftijd van 65 jaar bereikt? Zo ja, wat is er in dat geval op tegen om voor deze groep de mogelijkheid van onbeperkte vrijwillige verzekering open te laten?

De beperking voor vrijwillige verzekering wordt niet ingevoerd voor de categorie post-actieven van 50 jaar en ouder. Om hoeveel personen gaat het hier? Uit welke inkomensgroepen bestaat deze categorie, zo vragen de leden van de VVD-fractie.

De leden van de VVD-fractie constateren dat voor degenen die in het algemeen belang in het buitenland werkzaam zijn en voor hun meereizende gezinsleden een onbeperkte vrijwillige verzekeringsduur blijft gelden. Dit omdat voor hen het invoeren van een 5-jaarstermijn onredelijk zou kunnen uitvallen. Voor welke andere groepen kan het invoeren van een 5-jaarstermijn eveneens onredelijk uitvallen? Geldt de onbeperkte vrijwillige verzekeringsduur ook voor bijvoorbeeld werknemers van grote multinationals die omwille van hun werk vaak langere tijd in het buitenland verblijven? Zo nee, waarom niet? Welke mogelijkheden hebben deze werknemers om zich te verzekeren tegen onvolledige AOW-opbouw?

Wanneer een van de beide partners niet de Nederlandse of een daarmee gelijkgestelde nationaliteit bezit, is het niet denkbeeldig dat zij, teneinde het totaal aan vrijwillige verzekeringspremies die zij jaarlijks moeten opbrengen zo laag mogelijk te houden, zullen besluiten tot inkomenstoedeling. In hoeverre wordt dit probleem volledig opgelost doordat de niet-Nederlandse partner een berekende premie gaat betalen? Welke gevolgen heeft dit voor de controle van de uitgaven?

De leden van de VVD-fractie merken op dat de SVB aangeeft dat invoering van een maximale vrijwillige verzekeringstermijn van 5 jaar een substantiële verzwaring van de uitvoeringslasten met zich meebrengt. Hoe substantieel is deze verzwaring? Welke financiële gevolgen heeft deze substantiële verzwaring van de uitvoeringslasten? Wat wil de regering doen om verzwaring van de uitvoeringslasten tegen te gaan? Hoe kunnen

de door de SVB aangehaalde knelpunten in de uitvoering en misbruik en oneigenlijk gebruik tot een minimum worden beperkt?

De leden van de CDA-fractie menen dat deze herziening van de vrijwillige verzekering een evenwichtig voorstel is. Enerzijds wordt het uitgangspunt gehanteerd dat mensen die ervoor kiezen zich duurzaam buiten Nederland te vestigen aansluiting dienen te zoeken bij het sociale zekerheidssysteem van het woonland en geen beroep meer kunnen doen op Nederlandse volksverzekeringen. Anderzijds wordt voor groepen mensen van wie duidelijk is dat zij een band met Nederland behouden, zoals mensen in dienst van de Nederlandse overheid en oudere mensen met een langlopende Nederlandse uitkering, een uitzondering gecreëerd. Zij stellen echter vraagtekens bij de leeftijdsgrens van 50 jaar die gehanteerd wordt. Kan nog eens nader gemotiveerd worden waarom bijvoorbeeld mensen met een volledige WAO-uitkering van onder de 50 wel geconfronteerd worden met een beperking in de duur van de vrijwillige verzekering en mensen van boven de 50 in dezelfde situatie niet? Waarom wordt aangenomen dat de laatste groep niet in het woonland gaat werken en de eerste groep wel? Is het niet een willekeurige grens?
Deze leden hebben eerder bepleit om voor alle post-actieven die in Nederland gewerkt hebben met een langlopende Nederlandse uitkering de vrijwillige verzekering onbeperkt te handhaven. Het is immers duidelijk dat deze groep mensen moeilijk aansluiting kan vinden bij het buitenlandse socialezekerheidssysteem, mede omdat de ons omringende landen geen opbouwstelsel kennen. Deze leden vragen een reactie van de regering op dit voorstel.

De leden van de CDA-fractie kunnen instemmen met de voorgestelde aanmeldingstermijn voor de vrijwillige verzekering. Zij betreuren het echter dat geen hardheidsclausule overwogen wordt. Een hardheidsclausule creëert geen algemene uitzonderingen maar slechts een mogelijkheid om in situaties waarin het als apert onrechtvaardig ervaren zou worden aan de termijn vast te houden, daarvan af te wijken.

De leden van de CDA-fractie vragen of onder de bedoelde uitzonderingen van de beperking van de duur van de vrijwillige verzekering ook missionarissen en zendelingen vallen, die niet afhankelijk zijn van financiering door de overheid.

De leden van de CDA-fractie willen de inkoop van niet-verzekerde jaren nadrukkelijk in het licht van het SER-advies over onvolledige AOW-opbouw zien. Zij betreuren het dan ook dat dit aspect nog niet bij dit wetsvoorstel betrokken kan worden. Wanneer kan de kabinetsreactie op het SER-advies verwacht worden, zo vragen zij. Tevens vragen zij of de kabinetsreactie kan leiden tot een nadere wijziging van de mogelijkheid tot inkoop van niet-verzekerde jaren. Het is naar de mening van deze leden niet wenselijk dat binnen korte tijd de regels voor vrijwillige verzekering twee maal herzien worden.

De leden van de CDA-fractie hebben zich reeds eerder verzet tegen de verhoging van de minimaal verschuldigde premie van 5 naar 25% van het jaarlijks maximaal verschuldigde bedrag en voorgesteld deze op 10% te brengen. De groep die deze premie moet betalen betreft veelal partners zonder inkomen die in Nederland geen premie zouden hoeven te betalen. Het gaat hierbij om mensen die gedurende een korte periode in het buitenland verblijven en zich dus niet duurzaam vestigen in het buitenland. De leden van de CDA-fractie vinden het wenselijk dat juist voor deze groep een ononderbroken AOW-opbouw binnen de mogelijkheden blijft. De verhoging van de minimaal verschuldigde premie kan daarbij een drempel opwerpen, zo menen deze leden.

De leden van de CDA-fractie wijzen erop dat door de verhoging van de minimaal te betalen premie de discrepantie die er bestaat tussen enerzijds de nationaalrechtelijke vrijwillige verzekering en anderzijds de vrijwillige verzekering op grond van internationale regelingen groter wordt. Kan de regering hier nader opgaan, ook naar aanleiding van het commentaar van de SVB op dit punt? Wordt de ongelijkheid tussen mensen in vergelijkbare situaties niet nog groter?

De leden van de CDA-fractie hebben verschillende vragen naar aanleiding van de uitvoeringstoets die door de SVB is uitgevoerd. Zij vragen daarom de regering uitgebreid in te gaan op de conclusies van de SVB, met name waar het gaat om een hoger risico van misbruik en oneigenlijk gebruik. Vindt zij dit verhoogde risico aanvaardbaar? Verder vragen deze leden wat de uitvoeringslasten van het wetsvoorstel zullen zijn.
Zij vragen verder naar de implementatietermijn van drie maanden die de SVB noodzakelijk acht. Was de tekst van het wetsvoorstel en de algemene maatregel van bestuur bekend op 1 oktober bij de SVB? Kan de SVB de implementatie voldoende voorbereiden?
De leden van de CDA-fractie vragen of er een groter aantal bezwaar- en beroepsprocedures verwacht worden naar aanleiding van dit wetsvoorstel. Is het niet zo, dat juist door de uitzonderingen verschillen ontstaan tussen groepen in ongeveer vergelijkbare situaties?

De leden van de CDA-fractie achten het van groot belang dat mensen die het betreft goed geïnformeerd worden over de wijzigingen in de vrijwillige verzekering. Wanneer en op welke wijze zal het voorlichtingstraject gestart worden? Zal dit één traject vormen met het wetsvoorstel vrijwillige verzekering AWBZ?

De leden van de D66-fractie merken op dat de regering voorstelt dat zij die in het buitenland werken, maar hun band met Nederland blijven behouden, via hun werkgever van de regel uitgezonderd worden. Maar het dient dan wel te gaan om werkzaamheden in het algemeen belang. Waarom heeft de regering hiertoe besloten? Wat gebeurt er met mensen die steeds een half jaar in Nederland wonen en werken en dan weer een half jaar in het buitenland wonen en werken (denk bijvoorbeeld aan strandtenthouders die in de winter op het zuidelijk halfrond werken)? Waarom acht de regering het een onredelijke maatregel voor mensen die in het algemeen belang werken, maar kennelijk een redelijke maatregel voor mensen die om andere redenen in het buitenland verblijven?
Hoe verklaart de regering het verschil tussen een werknemer die 5 jaar in dienst van een Nederlands bedrijf in het buitenland gaat werken en na 5 jaar geen gebruik meer mag maken van de vrijwillige verzekering en de werknemer die eveneens in dienst van een Nederlands bedrijf in het buitenland werkt en die binnen 5 jaar wordt overgeplaatst. Deze laatste werknemer mag zich opnieuw voor 5 jaar bijverzekeren. Op welke gronden, zo vragen de leden van de D66-fractie zich af? Is de regering niet bang dat de SVB dan te maken gaat krijgen met eventuele schijnoverplaatsingen?

Een ander belangrijk punt is het feit dat de SVB aangeeft dat de uitvoering complexer wordt door dit wetsvoorstel. De bank zal immers op meer punten moeten gaan controleren, zoals of iemand nog wel of geen recht heeft om zich vrijwillig te verzekeren. Hoe weegt de regering dit argument?
In het wetsvoorstel wordt bepaald dat de echtgenoot en inwonende kinderen van de gewezen verzekerden onder dezelfde voorwaarden van de vrijwillige verzekering gebruik kunnen maken. Hoe oordeelt de regering over de klacht van de SVB dat dit zal leiden tot een relatief sterke

toename van de werklast, omdat de SVB dan de gezinssituatie periodiek zal moeten toetsen?

De leden van de D66-fractie kunnen zich wel vinden in het uitsluiten van de groep 50+ van de maatregel. Kan de regering aangeven in hoeveel gevallen van de huidige vrijwillig verzekerden het gaat om 50-plussers? Ook de scheiding tussen Anw en AOW kan op instemming van de leden van de D66-fractie rekenen. Dit verhoogt immers de keuzevrijheid en bovendien geeft de SVB aan dat dit in uitvoeringstechnische zin weinig extra inspanning met zich mee zal brengen.
Ten aanzien van het laten vallen van de nationaliteitseis reageren de leden van de D66-fractie ook met instemming omdat dit het werk van de SVB vereenvoudigt aangezien nationaliteitsonderzoeken niet meer nodig zullen zijn.

De verhoging van de minimumpremie van 5% naar 25% lijkt de leden van de D66-fractie een erg grote stijging. Opnieuw wijzen deze leden op het feit dat de groep met geen of weinig eigen inkomsten het meest gebruik maakt van de mogelijkheid om vrijwillig in te kopen. Van het totaal aantal verzekerden mannen betaalt thans bijna 25% de minimumpremie, terwijl voor de vrouwen dit percentage ruim 81% bedraagt. Deelt de regering niet de mening van de SVB dat met name de vrouwen dus aanzienlijk meer premie moeten gaan betalen dan wel in financieel opzicht afhankelijker zullen worden van hun partners? Hoe groot acht de regering de kans dat deze groep in de knel komt door het verhogen van de minimumpremie? Hoe zinnig acht de regering deze maatregel gezien het feit dat van de 13 000 klanten slecht 3 500 de minimumpremie betalen?

De leden van de D66-fractie roepen de regering op met name de beperking van de vrijwillige verzekering tot 5 jaar te heroverwegen, aangezien het deze leden absoluut niet duidelijk is op welke gronden de regering tot dit besluit gekomen is. Zij wijzen er daarbij ook op dat dit wetsvoorstel op enkele punten niet synchroon loopt met de voorgenomen vrijwillige verzekering AWBZ terwijl het om deels dezelfde groep gaat. De verschillen doen zich met name voor op het punt van de maximumtermijnen en de minimumpremie.

De leden van de GroenLinks-fractie merken op dat volgens de SVB de strikte toepassing van de aanmeldingstermijn van 1 jaar voor de vrijwillige voortzetting als voor de vrijwillige aanmelding soms onredelijk kan uitvallen, bijvoorbeeld wanneer de belanghebbende niet of onvoldoende op de hoogte kon zijn van de mogelijkheid tot vrijwillige verzekering. Hoe vaak komt dit per jaar voor? Welke regels gelden er vervolgens en op welke wijze worden gedupeerden tegemoet gekomen?
Tevens vragen deze leden welke andere EU- en verdragsstaten de verzekeringstermijn van maximaal 5 jaar hanteren.

De regering acht het redelijk dat het huidige minimumpremie percentage van 5% wordt opgetrokken naar 25%. Volgens de regering geldt de solidariteitsgedachte die ten grondslag ligt aan de verplichte verzekering niet zonder meer als basis voor de vrijwillige verzekering. Kan de regering deze redenering nogmaals toelichten. En wat zijn de verwachte gevolgen van de invoering van dit percentage op de aantallen minimuminkomens die gebruik willen maken van de mogelijkheid van een vrijwillige verzekering? Op welke wijze gaat de regering deze minimuminkomens of mensen zonder inkomen compenseren als blijkt dat zij door de hogere kosten geen gebruik kunnen maken van de vrijwillige verzekeringsmogelijkheid, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie?

Een van de doelstellingen van het wetsvoorstel is de loskoppeling van de vrijwillige AOW- en Anw-verzekering. De leden van de fracties van RPF en GPV verzoeken de regering nader te onderbouwen waarom het solidariteitsbeginsel, dat ten grondslag ligt aan de huidige koppeling, nu zou kunnen worden losgelaten. Waarin onderscheidt de huidige situatie zich ten principale van die in de afgelopen decennia? Deze leden hebben geconstateerd dat de regering er niet van uitgaat dat de beoogde ontkoppeling zal leiden tot risicoselectie. De motivering ter zake op blz. 8 van de memorie van toelichting is hun niet geheel duidelijk. Kan dit punt nog nader worden toegelicht?

De leden van de fracties van RPF en GPV hebben er kennis van genomen dat wordt afgezien van het invoeren van een 5-jaarstermijn voor sommige groepen personen. Inhoudelijk zijn daarvoor inderdaad goede argumenten aan te dragen. Een en ander zal wel leiden tot een complexere uitvoeringspraktijk. Bovendien neemt daarmee ook de fraudegevoeligheid toe. In hoeverre is hiermee rekening gehouden?
Het is deze leden niet duidelijk waar een uitzonderingsbepaling is opgenomen voor personen die in de missie of zending werkzaam zijn. Zien zij het juist dat deze categorie niet wordt genoemd in artikel 35, derde lid AOW en artikel 63a, derde lid Anw? Daarnaast vragen deze leden zich af of is overwogen de uitzondering ook van toepassing te verklaren op grensarbeiders.

De leden van de fracties van RPF en GPV zijn met de regering van mening dat de huidige minimumpremie niet in verhouding staat tot de uitkeringen die aan AOW en Anw kunnen worden ontleend. Zij vragen zich echter af of een vervijfvoudiging, zoals door de regering wordt voorgesteld, voor sommige minder draagkrachtige belanghebbenden niet teveel van het goede is. Zeker als men nu al verzekerd is zal de voorgestelde wijziging van de polisvoorwaarden als een bittere pil worden ervaren. Bovendien zal dit leiden tot een nog groter verschil tussen de gratis verzekerde echtgenoten van in Nederland verplicht verzekerde werknemers en de vrijwillig verzekerden.
De leden van de fracties van RPF en GPV verzoeken aansluitend om een nadere motivering van het verschil in behandeling van huwelijkspartners van grensarbeiders die voor 2 augustus 1989 verplicht verzekerd waren op grond van de AOW en de AWW enerzijds en van huwelijkspartners van grensarbeiders die op of na 2 augustus 1989 verplicht verzekerd zijn geworden anderzijds. Kan ook in guldens worden aangegeven om welke verschillen het minimaal gaat?

De voorgestelde beëindiging van het onderscheid naar nationaliteit ter zake van de premievaststelling is naar het oordeel van de leden van de fracties van RPF en GPV verdedigbaar. Zij hebben in dit verband echter de indruk dat de regering wel erg gemakkelijk omgaat met de destijds door de SVr gesignaleerde problematiek met betrekking tot de inkomenstoedeling, indien slechts één van beide partners vrijwillig is verzekerd. Daarvoor zouden geen aanwijzingen bestaan en bovendien zou de ondergrens van 25% van de maximale belastbare som inkomenstoedeling onaantrekkelijk maken. Dat eerste kan – gelet op de problemen rond de controle in het buitenland – nauwelijks een serieus argument worden genoemd, terwijl degenen die een vrijwillige verzekering willen afsluiten uiteraard gebaat zijn bij een zo laag mogelijke premie.

5. Overgangsrecht

De leden van de PvdA-fractie vragen of mensen die in het laatste jaar voor de invoeringsdatum zijn vertrokken naar het buitenland maar zich nog niet hebben gemeld voor een vrijwillige verzekering, onder de oude of de nieuwe regeling vallen.

6. Financiële consequenties

De leden van de PvdA-fractie zijn het met de regering eens dat 5% wel een erg lage premie is. De stijging die de regering voor ogen heeft is fors. In een eerder overleg heeft genoemde fractie aangegeven dat zij zich ook een meer beperkte stijging kon voorstellen. Is de regering bereid in geld aan te geven wat de minimumpremie tussen en maximum premie voor alleenstaande en paren is per jaar is en wat de vergelijkbare premies zijn als mensen hier hun afdracht doen. Zijn er nog andere factoren die de hoogte van de voorgenomen premie beïnvloeden, zo vragen deze leden?

De leden van de GroenLinks-fractie merken op dat op dit moment bij de SVB 13 000 klanten zijn opgenomen in het systeem van vrijwillige verzekering. Uit welke landen komen deze klanten en wat is de gemiddelde verzekeringsduur?
Waardoor wordt het verschil precies veroorzaakt tussen de 21 miljoen gulden die aan de verzekeringspremie voor de AOW wordt afgedragen en het bedrag van 2 miljoen aan de premie voor de vrijwillige verzekeringspremie voor de Anw.

De leden van de fracties van RPF en GPV zouden graag uitgebreider worden geïnformeerd over de te verwachten gevolgen van de wetswijziging voor de uitvoeringskosten.

ARTIKELEN

Artikel I Wijziging van de Algemene Ouderdomswet

Artikel 35

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in dit artikel wordt geregeld wie langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kan zijn. Is het juist te constateren dat werknemers van het Nederlands bedrijfsleven in alle gevallen niet langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kunnen zijn? Kan nader worden ingegaan op het verschil in behandeling tussen werknemers in dienst van een organisatie voor ontwikkelingssamenwerking, of enig andere in artikel 3 genoemde organisatie en die van werknemers die zelfstandig ondernemer zijn of in dienst zijn van een privaatrechtelijk bedrijf waarvan niet bij voorbaat kan worden gezegd dat hun werk niet in het algemeen belang is? Het enkele feit dat een bedrijf in overwegende mate door het rijk wordt gefinancierd kan toch niet de reden zijn voor een ingrijpend verschil in behandeling van de werknemers van zon bedrijf in vergelijking met een bedrijf dat inkomsten van andere opdrachtgevers verwerft.
Waarom is de aanvankelijke bepaling vervallen dat werknemers van bedrijven die uitgezonden worden naar het buitenland zich opnieuw voor 5 jaar vrijwillig kunnen verzekeren indien hun bedrijf ze doorzendt naar een ander buitenland?
Kan worden aangegeven welke groepen werknemers zeker niet langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kunnen zijn?
Kan de regering, daar waar gesproken wordt van «echtgenoot» (bijvoorbeeld artikel 35, vierde lid) bevestigen dat hij hier ook doelt op een (geregistreerd) partner waarmee een samenlevingsverband bestaat?

Ten aanzien van het derde lid, sub a, vragen de leden van de PvdA-fractie welk soort dienstbetrekking is bedoeld. Vallen freelancers onder de bedoelde dienstbetrekking met een publiekrechtelijk rechtspersoon? Kunnen freelancers die in overwegende mate werken voor een Nederlands publiekrechtelijk rechtspersoon ook geacht worden onder deze bepaling te vallen? Wat wordt verstaan onder het begrip «loon». Zijn dat inkomsten die worden genoten omdat er enige arbeidsprestatie tegenover staat?

Ten aanzien van het derde lid, sub e vragen de leden van de PvdA-fractie wat de reden is voor het hanteren van de leeftijdsgrens van 50 jaar voor arbeidsongeschikten. Is het juist dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten ook onder deze bepalingen vallen? Kan voor een werknemer die volledig arbeidsongeschikt is verklaard, maar die nog niet de leeftijd van 50 jaar heeft bereikt, niet worden gesteld dat deze zich in soortgelijke positie bevindt als de volledig arbeidsongeschikte ouder dan 50 jaar of de ontvanger van een nabestaandenuitkering waarbij leeftijd geen rol speelt? Zou dan niet ook de mogelijkheid voor vrijwillige verzekering moeten worden opengesteld?

De leden van de CDA-fractie vragen wat precies de regels ten aanzien van vrijwillige verzekering zijn voor huisgenoten en inwonende kinderen als de vrijwillig verzekerde 65 wordt en niet langer verplicht verzekerd is. Kunnen zij zich vrijwillig blijven verzekeren?

De zinsnede «zolang hij de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt» wekt de indruk dat een gewezen verzekerde niet meer bevoegd is tot vrijwillige premiebetaling over een voorliggend tijdvak, zodra hij de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt. Kan de regering deze zinsnede toelichten of verduidelijken, zo vragen de leden van de D66-fractie.

Ten aanzien van het vijfde lid, sub a, vragen de leden van de D66-fractie of de regering kan verduidelijken wie er bedoeld worden met de zin «de gewezen verzekerde die uit anderen hoofde loon geniet van een Nederlandse publiekrechtelijke rechtspersoon».

De leden van de fracties van RPF en GPV vragen of het de bedoeling is dat een gewezen verzekerde zich niet meer vrijwillig mag verzekeren als hij 65 jaar is geworden.

Artikel 36 en 39

Het eerste lid van artikel 36 en van artikel 39 zijn slechts op een beschrijvende manier geformuleerd en niet op een voorschrijvende manier. Hoe oordeelt de regering over de vraag van de SVB of dit niet tot onzekerheid over de rechtssituatie zou kunnen leiden, aangezien niet onomstotelijk vaststaat dat de SVB iemand kan weigeren die zich na een jaar meldt, zo vragen de leden van de D66-fractie.

Op grond hier het tweede lid van artikel 36 en het derde lid van artikel 39 kan een aanvraag niet worden afgewezen indien deze niet tijdig is ingediend. Samen met de SVB vragen de leden van de fractie van D66 zich of dit de bedoeling is. Als dit niet zo mocht zijn dan adviseert de SVB genoemde artikelleden te laten vervallen. Graag ontvangen deze leden het commentaar van de regering hierop.

Artikel 37

Ten aanzien van het eerste lid, sub e, vragen de leden van de PvdA-fractie

of de vrijwillige verzekering herleeft indien de verschuldigde premie alsnog wordt betaald.
Ten aanzien van sub f vragen deze leden of de verzekering herleeft indien de inlichtingen alsnog worden verschaft.

De leden van de CDA-fractie menen dat de sanctie van beëindiging van de vrijwillige verzekering bij het niet tijdig aanleveren van bepaalde gegeven door de verzekerde een te zware sanctie is. Zij vragen om een nadere motivering hiervan.

Ten aanzien van het eerste lid, sub f, merken de leden van de D66-fractie op dat de beëindigingsgrond naar het oordeel van de SVB voor het daarbij behorende beëindigingsmoment van de vrijwillige verzekering dezelfde fictie dient te worden gehanteerd, als bedoeld in het tweede lid. Het nu voorgestelde beëindigingsmoment zou een beloning voor nalatig gedrag kunnen betekenen.

Artikel 38

Er wordt gesproken over een vrijwillige verzekering over de achterliggende periode voor iemand die verplicht verzekerd is en dat nog niet eerder is geweest. In de memorie van toelichting wordt dit summier toegelicht. Wat is het verschil en de overeenkomst met de huidige inkoopregeling, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Artikel IV Wijziging van de Invoeringswet nieuwe en gewijzigde arbeidsongeschiktheidsregelingen

In dit artikel stelt de regering voor ten behoeve van de bestaande gevallen de export van de Wajong mogelijk te maken. Niettemin willen de leden van de PvdA-fractie de regering aan het volgende herinneren. In de discussie rond de herbezinning van het Besluit tot uitbreiding en beperking van de kring van verzekerden heeft de regering op 12 maart 1997 aangegeven dat de AAW en daarmee de Wajong wel exporteerbaar was. Nadere beschouwing liet zien dat in een nota van wijziging op 19 september 1996 in de wet Wajong de export van de Wajong werd verboden. Deze leden betreuren deze onjuiste voorstelling van zaken van de kant van de regering. Overigens erkennen deze leden dat zij natuurlijk in beide besluitvormingsprocessen betrokken zijn. Het gaat echter niet aan om mensen die op een Wajong-uitkering zijn aangewezen de dupe te laten worden van onachtzaamheid van het politieke bestuur.

De PvdA-fractie constateert met grote instemming dat de regering het ongewenst acht indien de in de wet BEU gerealiseerde aanpassing van het overgangsrecht ertoe zou leiden dat na 1 januari 2003 de Wajong-uitkering wordt ingetrokken van die arbeidsongeschikten die in het buitenland gevestigd zijn en daar hun Wajong-uitkering ontvangen. Het overgangsrecht wordt hersteld, zoals dat voor de wet BEU gold.
Deze leden herinneren zich de toezegging die is gedaan bij de herbezinning Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen, waarin staat aangegeven dat een AAW-uitkering exporteerbaar zou blijven binnen de EU en naar een verdragsstaat. De leden van de PvdA-fractie herinneren zich de toezegging aan de Tweede Kamer dat de invoering van Pemba en de bijbehorende afschaffing van de AAW niet de bedoeling had en heeft om de rechten van verzekerden nadelig te beïnvloeden. Kan worden gesteld dat de rechten van jonggehandicapten, die medisch gezien volledig arbeidsongeschikt zijn verklaard, ernstig worden geschaad indien zij zich niet kunnen vestigen in een buurland, binnen de Europese Unie of een verdragsstaat nadat hen een Wajong-uitkering is verstrekt omdat die uitkering hen dan niet langer gegeven zou worden?

De leden van de PvdA-fractie hebben van de werkgroep Handicap en Studie vernomen dat studenten met een functiebeperking ernstig worden gehinderd in hun vrije studiekeuze of het verrichten van stages in het buitenland in het kader van hun opleiding, indien zij een eventueel toegekende Wajong-uitkering niet kunnen meenemen tijdens dat verblijf in het buitenland voor studie of werkstage. Wat is de reactie van de regering daarop?
Kan de conclusie gerechtvaardigd zijn dat Wajong-ontvangers bij verblijf in Nederland definitief zijn aangewezen op een inkomensvoorziening die collectief wordt gefinancierd en dat eventueel vertrek naar het buitenland en het meenemen van de uitkering, inclusief het recht op vrijwillige verzekering voor AOW en Anw, op geen enkele manier leidt tot extra financiële benadeling van die collectieve voorziening ten opzichte van voortgezet verblijf in Nederland?
Kan, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, de conclusie worden getrokken dat de Wajong-uitkering geen bijstandachtige voorziening is maar een verzekering omdat het element «behoefte» geen overwegende rol speelt bij het vaststellen van het recht op en de hoogte van de Wajong-uitkering en geen middelentoets wordt toegepast (zie jurisprudentie Snares-zaak).

De leden van de PvdA-fractie hebben kennis genomen van de ontwikkelingen rond Verordening (EEG) nr. 1408/71 die relevant is voor de vraag of voorzieningen geëxporteerd kunnen worden binnen de EU. Artikel 10 van verordening 1408/71 bepaalt dat uitkeringen bij invaliditeit ook betaald moeten worden op het grondgebied van een andere lidstaat. In 1992 is in deze verordening een nieuwe regeling opgenomen (artikel 4, tweede lid, bis) die de criteria heeft aangescherpt door vast te stellen dat ook gemengde prestaties in beginsel onder deze regeling vallen. Slechts bij uitzondering kan hier inbreuk op gemaakt worden door een uitkering op de bijlage van de verordening te plaatsen (artikel 4 lid bis jo artikel 10 bis) en zo de exporteerbaarheid te beperken. Nu echter bij het vaststellen van het recht op Wajong-uitkering en de hoogte ervan het behoefte-element geen rol speelt (blijkend uit het feit dat geen middelentoets wordt toegepast), vragen de leden van de PvdA-fractie zich af of het geoorloofd was de uitkering op bijlage 11bis te zetten Er bestaat behoefte aan het zoveel mogelijk faciliteren van voldoende vrije arbeidsmobiliteit binnen de Europese Unie. Arbeidsmobiliteit bevordert een betere werking van de Europese arbeidsmarkt en de economische groei in de Unie en derhalve in Nederland. Kan de beperking van de export van Wajong-uitkeringen de arbeidsmobiliteit van gezinsleden van Wajong-gerechtigden en de beperking van de mogelijkheid van vrijwillige verzekering van AOW en ANW gezien worden als een bedreiging van de arbeidsmobiliteit binnen de Europese Unie?

De leden van de CDA-fractie zijn verheugd dat mensen met een Wajong-uitkering die reeds op 1 januari 1998 in het buitenland woonden hun uitkering niet verliezen. Zij vragen of dit ook geldt voor mensen die zijn teruggekeerd naar Nederland, omdat zij in de veronderstelling verkeerden dat zij hun uitkering zouden verliezen. Kunnen zij zich weer in het buitenland vestigen zonder dat zij hun Wajong-uitkering verliezen? Deze leden hadden liever gezien dat de Wajong, een van de opvolgers van de AAW, als een verzekering behandeld zou worden en dus binnen de EU exporteerbaar zou zijn en buiten de EU indien er een handhavingsverdrag gesloten is.
Zij vragen waarom dezelfde redenering die ten aanzien van het overgangsrecht Wajong gehanteerd wordt, ook niet toegepast wordt op de AOW-toeslag. Ook deze groep leefde in de veronderstelling dat zij hun toeslag konden behouden en hebben zich op grond van die verwachting in het buitenland gevestigd.

Artikel II Wijziging van de Algemene nabestaandenwet

Artikel 63a

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in dit artikel wordt geregeld wie langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kan zijn. Is het juist te constateren dat werknemers van het Nederlands bedrijfsleven in alle gevallen niet langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kunnen zijn? Kan nader worden ingegaan op het verschil in behandeling tussen werknemers in dienst van een organisatie voor ontwikkelingssamenwerking, of enig andere in artikel 3 genoemde organisatie en die van werknemers die zelfstandig ondernemer zijn of in dienst zijn van een privaatrechtelijk bedrijf waarvan niet bij voorbaat kan worden gezegd dat hun werk niet in het algemeen belang is? Het enkele feit dat een bedrijf in overwegende mate door het rijk wordt gefinancierd kan toch niet de reden zijn voor een ingrijpend verschil in behandeling van de werknemers van zon bedrijf in vergelijking met een bedrijf dat inkomsten van andere opdrachtgevers verwerft.
Waarom is de aanvankelijke bepaling vervallen dat werknemers van bedrijven die uitgezonden worden naar het buitenland zich opnieuw voor 5 jaar vrijwillig kunnen verzekeren indien hun bedrijf ze doorzendt naar een ander buitenland?
Kan worden aangegeven welke groepen werknemers zeker niet langer dan 5 jaar vrijwillig verzekerd kunnen zijn?
Kan de regering, daar waar gesproken wordt van «echtgenoot» (bijvoorbeeld artikel 63a, vierde lid) bevestigen dat hij hier ook doelt op een (geregistreerd) partner waarmee een samenlevingsverband bestaat?

Ten aanzien van het derde lid, sub a, vragen de leden van de PvdA-fractie welk soort dienstbetrekking is bedoeld. Vallen freelancers onder de bedoelde dienstbetrekking met een publiekrechtelijk rechtspersoon? Kunnen freelancers die in overwegende mate werken voor een Nederlands publiekrechtelijk rechtspersoon ook geacht worden onder deze bepaling te vallen? Wat wordt verstaan onder het begrip «loon». Zijn dat inkomsten die worden genoten omdat er enige arbeidsprestatie tegenover staat?

Ten aanzien van het derde lid, sub e vragen de leden van de PvdA-fractie wat de reden is voor het hanteren van de leeftijdsgrens van 50 jaar voor arbeidsongeschikten. Is het juist dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten ook onder deze bepalingen vallen? Kan voor een werknemer die volledig arbeidsongeschikt is verklaard, maar die nog niet de leeftijd van 50 jaar heeft bereikt, niet worden gesteld dat deze zich in soortgelijke positie bevindt als de volledig arbeidsongeschikte ouder dan 50 jaar of de ontvanger van een nabestaandenuitkering waarbij leeftijd geen rol speelt? Zou dan niet ook de mogelijkheid voor vrijwillige verzekering moeten worden opengesteld?

Ten aanzien van het derde lid, sub a, vragen de leden van de D66-fractie of de regering kan verduidelijken wie er bedoeld worden met de zin «de gewezen verzekerde die uit anderen hoofde loon geniet van een Nederlandse publiekrechtelijke rechtspersoon».

Artikel 63b

Het eerste lid van artikel 63b is slechts op een beschrijvende manier geformuleerd en niet op een voorschrijvende manier. Hoe oordeelt de regering over de vraag van de SVB of dit niet tot onzekerheid over de rechtssituatie zou kunnen leiden, aangezien niet onomstotelijk vaststaat dat de SVB iemand kan weigeren die zich na een jaar meldt, zo vragen de leden van de D66-fractie.

Op grond hier het tweede lid kan een aanvraag niet worden afgewezen indien deze niet tijdig is ingediend. Samen met de SVB vragen de leden van de fractie van D66 zich of dit de bedoeling is. Als dit niet zo mocht zijn dan adviseert de SVB genoemde artikelleden te laten vervallen. Graag ontvangen deze leden het commentaar van de regering hierop.

Artikel 63c

Ten aanzien van het eerste lid, sub d, vragen de leden van de PvdA-fractie of de vrijwillige verzekering herleeft indien de verschuldigde premie alsnog wordt betaald.
Ten aanzien van sub e vragen deze leden of de verzekering herleeft indien de inlichtingen alsnog worden verschaft.

Ten aanzien van het eerste lid, sub e, merken de leden van de D66-fractie op dat de beëindigingsgrond naar het oordeel van de SVB voor het daarbij behorende beëindigingsmoment van de vrijwillige verzekering dezelfde fictie dient te worden gehanteerd, als bedoeld in het tweede lid. Het nu voorgestelde beëindigingsmoment zou een beloning voor nalatig gedrag kunnen betekenen.

Artikel 63d

De leden van de fracties van RPF en GPV informeren of en zo ja, op grond van welke overwegingen bepaalde categorieën 65-plussers die buitenslands (zijn gaan) wonen buiten de verzekeringsmogelijkheid worden gehouden.

De voorzitter van de commissie,
Terpstra

De griffier van de commissie,
Nava